
Dvacetileté výročí sametové revoluce je událostí stěžejní

Dvacetileté výročí sametové revoluce je událostí stěžejní

20.11.2009, 22:10, pořad: Studio STOP

Terezie JIRÁSKOVÁ, moderátorka

V pravidelném pátečním vydání Inventury Studia STOP, kterou vás právě dnes provází Terezie Jirásková, se ohlížíme za důležitými událostmi týdne, které si ke zpracování vybrali redaktoři Českého rozhlasu 6. V relaci vám přibližujeme netradiční pohledy na dějinné mezníky. Připomínáme význam některých svátků a vypichujeme důležité zprávy, kterým věnujeme více prostoru. Dvacetileté výročí sametové revoluce je událostí stěžejní, a proto mu dnes věnujeme následujících 50 minut relace, která se ponese v duchu vzpomínání právě na tento významný den. Uslyšíte rozhovory se současnými i některými bývalými redaktory z redakce aktuální publicistiky Českého rozhlasu 6, dříve České redakce rádia Svobodná Evropa. Rozhovory jsme natočili převážně mezi sebou navzájem. Nabídneme vám v nich vzpomínky, názory, reflexe onoho významného dne 17. listopadu roku 1989 z pohledu nás novinářů různých generací. I zamyšlení nad tím, jak tyto události ovlivnily naše profesní směřování. V relaci uslyšíte i názory kritické, reflektující dílčí nedostatky naší ne dost vyzrálé demokracie, kterou přes všechny neduhy její opožděné puberty ctíme a věříme v její další zrání a její moudřejší naplňování. To budeme podporovat naším neúnavným a neodbytným informováním, komentováním i poukazováním na události kolem nás.

V úvodním příspěvku Jana Šmídová o zavzpomínání na 17. listopad roku 89 poprosila kolegu Libora Dvořáka, který v těchto stěžejních dnech odjížděl do Moskvy. Hovoří tedy redakční kolega Libor Dvořák, který v další části rozhovoru zpovídá vedoucí redakce aktuální publicistiky naší stanice Janu Šmídovou, která se, světe div se, matkou údajně mrtvého studenta tehdejší Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy Martina Šmída. Ale nejprve se zaposlouchejte do vzpomínání kolegy Libora Dvořáka.

Libor DVOŘÁK, redaktor

17. listopadu jsem se samozřejmě nacházel tady v Praze, koneckonců zpočátku, to jest toho odpoledne, v bezprostřední blízkosti Národní třídy, kde jsme tehdy měli v Mikulánské ulici redakci. Navečer a večer už jsem tam ovšem nebyl, takže jsem se vše dozvěděl až během soboty ráno. A zajímavé na tom mém 17. listopadu a dnech následujících je, že jsme 19. ráno, tedy v neděli ráno, dosti brzo, asi v těch 9 hodin jak létává letadlo do Moskvy, odlétali s mým dlouholetým kamarádem a redakčním kolegou Milanem Tokárem na poměrně dlouhou, nezvykle dlouhou služební cestu. Strávili jsme v Moskvě 11 dní. Víím, že to bylo neobyčejně nepříjemné, protože jsme vše sledovali zpovzdálí. A i když média v té době, jak jistě všichni naši posluchači vědí, byla perestrojková, tak ty zprávy byly přirozeně kusé, zprávy našeho tehdejšího šéfredaktora mírně rozporuplné, i když jsme ho měli jinak velmi rádi. Takže jsme se vlastně vše dovídali ex post. A zajímavé ovšem na tom bylo, že jsme přiletěli po těch skoro 14 dnech prakticky do jiné země. To je na téhle zkušenosti vlastně nejzajímavější. A možná, že bych mohl ještě přidat jeden takový soukromý, a asi nejsilnější zážitek, přestože víím, že jsme s Milanem tenkrát navštívili Arkadije Strugatského, kterého jsme oba překládali, já do češtiny, Milan do slovenštiny, s kterým jsme samozřejmě sáhodlouze o celé věci mluvili. Ale na počátku toho pobytu jsme z nějakého důvodu neměli hotel a bydleli jsme na Leninských horách u mého kamaráda Serjoži Jesina, prozaika střední generace, jehož jsem tenkrát překládal. A s ním jsme v tehdejší sovětské televizi viděli vypískání Miroslava Štěpána z ČKD, to ta perestrojková ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

To bylo skoro jako science fiction, když mluvíme o těch Strugatských.

Libor DVOŘÁK, redaktor

To bylo skoro jako, ano, to bylo skoro jako science fiction. Ale hlavně Serjoža na to reagoval velmi pohotově. On, když ten šot odjel, tak Sergej zesmutněl a říkal, chlupci, tak vy už to máte všechno za sebou, tohleto nás teprve čeká. A až dnes po těch 20 letech si uvědomuju, jak prorocká to byla věta. Ale, já mám otázku pro tebe. My jsme s Milanem Tokárem v neděli ráno odlétali do Moskvy se zprávou, kterou jsem tam všichni, všichni 2 pilně šířili. To jest se zprávou o smrti studenta Martina Šmída, protože Šmíd je poměrně běžné jméno, tak přestože už tehdy jsme se my dva dobře znali, tak jsem netušil, že jde o tvého syna. Jak jsi tuhle zprávu snášela ty?

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Já jsem měla velké štěstí, že když jsem se dozvěděla o tom, že můj syn tehdy téměř dvacetiletý student Matematicko-fyzikální fakulty je mrtvý, tak v tu chvíli stál vedle mě. Takže to bylo pro mě to podstatné zcela. Pak už jsem se na to samozřejmě mohla dívat úplně jinýma očima. Ale stále jsme pátrali, jak je to možné, co se stalo, kdo za tím stojí, zda tedy za tím stojí oficiální struktury, či zda je to výplod fantazie nějakého šílence. Jak se ukazuje, patrně toto je, toto je dneska pravdou. Nebo zda je to jakási fabrikace opozičních skupiny, jimž se samozřejmě mrtvý student také hodí. Takže my jsme měli okořeněnou celou tu dobu, tu hektickou dobu tímhletem osobním příběhem. Ale já jsem v té době pracovala ve Svobodném slově. Jak známo, Svobodné slovo, deník tehdejší Československé strany socialistické, se nacházel na Václavském náměstí číslo 36. A tam mimo jiné byl onen balkon, kudy opravdu kráčely dějiny, když musím použít toto klíší. Takže to pro mě byla smršť událostí. A víceméně ten případ mého syna, který, já si myslím, že dodnešna vlastně není úplně uspokojivě vyjasněn, byl jenom součástí toho všeho. A tak si jenom dneska říkám, že jsem ráda, že jsme to všechno ve zdraví přežili. Ale je fakt, a to musím říct, že jsme tedy odevzdali určitou oběť na oltář demokracie a svobody, protože ať už to bylo jakkoliv, tak ta zpráva o mrtvém studentovi, ať už by to byl kdokoliv, urychlila velice všechny ty události, na které ty jsi hleděl z Leninských hor. A měla podstatný vliv na další děje.

Libor DVORÁK, redaktor

Já bych k tomu jenom připomněl jednu důležitou věc. Když už jsi zmínila Melantrišský balkon, on to, ono se to málo dnes ví, on to byl balkon, který tehdy spravovalo Lidové nakladatelství, kde já jsem byl zaměstnán.

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

A kde my jsme jednu dobu spolupracovali.

Libor DVORÁK, redaktor

A kde jsme jednu dobu spolupracovali. A já bych možná při téhle příležitosti jenom připomněl, že v pondělí 23. budeme vysílat politickou literaturu věnovanou knížce z textů Ireny Gerové tvé kolegyně a kamarádky, bohužel už zesnulé, kde je velmi plasticky popsána balkonová revoluční scéna z těch listopadových dnů na sklonku listopadu 1989. Jsou tam popsány velmi bizarní děje, které se tehdy v budově Melantricha odehrávaly a všem doporučuju nejenom ten pořad, ale hlavně Ireninu knížku, protože je to věc, o které Honza Rejžek, náš kolega a kamarád, řekl, že její nesporná hodnota je zejména v tom, že odhaluje jaksi velmi syrovou podstatu těch událostí, které Irena zaznamenávala jako správná novinářka, tak říkajíc, ještě za tepla. Ba za horka. Mám na tebe ale ještě jednu otázku. Když už jsme u toho Martina Šmída. Co jsi říkala teď na ta prohlášení paní Dražské, která se ...

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

Paní Dražská je velmi zvláštní osoba. Ona přiznala, a tam myslím, že je také klíč k tomu všemu, že byla drogově závislá. Sice říkala v tom posledním velmi překvapivém vyjádření, protože se ozvala ve, po 20 letech a nenechala se tedy snímat, že pod vlivem drog nebyla. Já tedy mám jiné informace, protože samozřejmě jsme si jako rodina, nakonec můj bývalý muž je taky novinář, a my jsme také investigativně pátrali, že to byla velmi problematická osoba, která podle mě trpí jakýmsi syndromem lhavosti do dneška. A prostě najednou přišla a vypustila další lži. Protože si nejsem úplně jistá, zda to, co ona šířila, že je tedy pravdou. Já nejsem přítelem nějakých velkých spiknutí a podobně. Ale tak, jak to bylo, že se to zrodilo všechno v její, musím říct podle mě, choré hlavě, mě nijak zvlášť nepřesvědčilo, takže možná za dalších 10 let, až paní Dražskou zase popadne nějaký záchvat upřímnosti, tentokrát se dozvíme více. Ale když už vzpomínáme ta výročí, tak co jsi říkal té poměrně aktivní akci na připomenutí dvacátého výročí listopadu, na všechna ta prohlášení politiků? Tam se všichni ukázali vlastně co v nich je. Václav Havel byl opět hvězdou, Václav Klaus si vykoledoval pískot i potlesk svých příznivců. Ostatní politici nemastně, neslaně přinesli věnce a zase se ztratili. Co těch 20 let vypovídá podle tebe o naší současnosti?

Libor DVORÁK, redaktor

Tak, já bych začal tím dnem dvacátého výročí. A myslím si, že ze všeho, co jsme během toho dne, před ním i po něm vyslechli, tak by nás na tom měla nejvíc zaujmout jedna věc, že po těch 20 letech, byť se ukazuje, že nejsme ani v polovině, možná ani ve čtvrtině cesty, tak se dostavilo jakési vystřízlivění z toho, že už neočekáváme, že se to všechno

stane přes noc. A je tady, řekl bych, takové jasnější povědomí toho, že ten proces prostě připomíná, dejme tomu, těch 40 pověstných příslovečných Mojžíšových na poušti. Řada odborníků sociologů, politologů říká, že možná i těch 40 let nebude dost na to, aby se ta společnost nějak obrodila. Protože jsem si v souvislosti s tím připomněl, jak jsme si všichni v těch prvních týdnech a měsících malovali a dokonce nám to malovali i někteří tehdejší národohospodáři, jak do 5 let doženeme v životní úrovni Rakousko a tak dále a tak podobně. To prostě nejde, to není možné. To jest, tohleto vystřízlivění a porozumění tomu, že historické procesy nelze urychlit, že lze jenom nastolit situaci, aby jedny procesy skončily a nastaly procesy jiné. Snad tomu alespoň někdo tady porozuměl, i když chápu společnost včetně její, řekněme, politicky a hodně angažované části, která s tím, čeho jsme dnes svědky, není spokojena. Za prvé my Češové jsme takoví, že spokojení nebýváme nikdy. A za druhé kritický pohled na vlastní dějiny i vlastní přítomnost je jistě dobrý, ale bylo by dobré, abychom si všichni uvědomili, kde jsou meze našich možností, kde jsou meze jaksi možností tohoto státu a téhle společnosti. Ostatně, co si o tom myslíš ty sama?

Jana ŠMÍDOVÁ, moderátorka

No, já si myslím, že tenkrát jsme dostali velký dárek. A ten dárek je stále živý a je nutné ho opatrovat. A to bychom si měli uvědomit. Ostatně oni nám to připomněli i různí čelní hosté, kteří do Prahy u příležitosti onoho výročí přijeli, například bývalá ministryně zahraničí Spojených států Madeleine Albrightová, která na velmi dobré debatě s pražskými studenty je naprosto nabádala, a teď to, chlapani a děvčata, musíte vzít také do rukou vy. A tu věc, ten dárek, tu svobodu, nezávislost a mimo jiné také třeba svobodu médií je velmi nutné opatrovat, věnovat se mu a nenechat se uvláčet přechodnými jevy. Protože já myslím, že nějaký dobrý základ tady je. Teď jde jenom o to ho nepromarnit. Už jsme ho v dějinách mockrát promarnili. Takže pořád máme šanci.

Terezie JIRÁSKOVÁ, moderátorka